

LUX

3 ФИЛМА
24 ЕЗИКА
28 ДЪРЖАВИ

FILM

DAYS

TONI ERDMANN
(ТОНИ ЕРДМАН)

Марен Аде
Германия, Австрия, Румъния

LUX
FILM PRIZE

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ
РАБОТИ В ПОЛЗА НА КУЛТУРАТА

ye10
ars

Европейски парламент

TONI ERDMANN

Тони Ердман

ФИЛМ НА МАРЕН АДЕ

Когато Инес, бизнес дама в голяма германска компания, която работи в Букурещ, вижда баща си, който неочаквано ѝ идва на гости, тя не крие своето раздражение. Прецизно организираният ѝ живот не търпи и най-малкото непредвидено обстоятелство, но когато баща ѝ ѝ задава въпроса „Щастлива ли си?“, неспособността ѝ да отговори бележи повратна точка за нея. Баща ѝ, който я обременява с присъствието си и от когото тя се срамува, прави всичко по силите си, за да я накара да придаде смисъл на живота си, и за тази цел той възприема нова самоличност: звездата Тони Ердман...

Драматичният заряд на сюжета се крие най-вече в трудните отношения между тези двама герои, но филмът е и неочаквано комичен благодарение на способността на бащата да възплава необичайни персонажи и по този начин да стъписва деловите среди, в които се движи дъщеря му. В крайна сметка героят неволно послужа за разкриването на дълбокото социално и икономическо неравенство, породено от водещите фигури на икономическата глобализация.

ЕДНА НЕОЧАКВАНА КОМЕДИЯ

Представен на филмовия фестивал в Кан през 2016 г., *Toni Erdmann* спечели на своя страна както критиците, така и публиката със своя необичаен хумор и филмът често е окачествяван като комедия, въпреки че комичните моменти са несъмнено много по-малко, отколкото изглежда на пръв поглед. Хуморът обаче улеснява навлизането в сюжета и ако зрителят се вгледа малко по-внимателно, той ще открие в бащата и дъщерята класическата двойка от противоположни циркови персонажи: червения и белия клоун.

Винфрид, бащата, видимо поема ролята си на клоун с традиционните атрибути на червения клоун – очевиден грим, червеният нос в случая е заменен от гротескова изкуствена челюст, перука, размъкнати дрехи, известна експанзивност, безочливост и малко или повече престорена несръчност. Редица от действията му имат за цел да предизвикат непосредствен смях чрез своята ексцентричност, чрез гафове или провокативни постъпки по отношение на околните, които се превръщат в една или друга степен в негови жертви.

От друга страна, неговата дъщеря Инес първоначално се проявява като извънредно сериозна личност без каквото и да е чувство за хумор, която понася с повече или по-малко търпение лудориите на баща си. В хода на сценария обаче се разкрива комичният потенциал на нейната роля, особено когато тя посреща гостите си в вино облекло. Така съзираме в Инес характеристиките на белия клоун, особено във физически аспект: тя е героинята, която си налага да бъде невъзмутима при всички обстоятелства, която винаги изглежда трезвомислеща и която трябва да запази достойнството си, но нейната привидна сериозност прикрива трагикомичната ѝ мощ.

ЕДНА СЕРИОЗНА И ДОРИ ДРАМАТИЧНА ИСТОРИЯ

Филмът обаче не е цирков спектакъл. Напротив, в реалния живот един клоун може да накара околните да се чувстват неловко и именно това е ефектът, който Винфрид има върху своята дъщеря, когато навлиза в нейната професионална среда, като я дестабилизира неколккратно, представяйки се като Тони Ердман. В съзнанието ни се запечатва по-конкретно сцената, в която Инес, след тежък работен ден, се среща с две „приятелки“ в ресторант, а баща ѝ се появява зад тях, с перука, като се представя като треньор на Йон Циряк. Тони размива зрителя и двете приятелки, но зад студения израз на Инес проличава колко неудобно се чувства.

Драматичният залог на филма се очертава ясно – бащата и дъщерята са се отдалечили един от друг и Инес понастоящем живее в свят, различен от реалността на баща ѝ: дали те ще успеят да се сближат или да се помирят, преди окончателно да се разделят? Това нелеко предизвикателство е ясно указано в началото на филма чрез смъртта на остарялото куче на Винфрид, която действа като катализатор за

цялата история: въпреки че това не е изрично посочено, разбираме, че това събитие е знак за бащата, че самият той остарява, и това го кара да реши да посети дъщеря си в Букурещ.

Сценарият експлоатира това очакване и неслучайно по-късно в хода на филма срещата на двамата герои съвпада с привидната или предстоящата смърт на бащата, този път маскиран с тежък кукерски костюм: струва ни се, че бащата получава инфаркт, въпреки че в крайна сметка той успява да се вдигне на крака. След елипса започва следващата сцена, в която дъщеря му присъства на погребение, като за момент можем да предположим, че се касае за погребението на бащата, преди да разберем, че всъщност става дума за бабата на Инес. Смъртта като крайно предизвикателство фигурира в целия филм, въпреки че нейното въздействие е умело смекчено благодарение на находчивото решение на сценаристите, които заместват смъртта на бащата със смъртта на бабата на Инес и по този начин драматичният ефект върху зрителя е по-слаб, тъй като се касае за почти непознат герой.

ДРАМАТИЧНАТА ДИНАМИКА

Въпреки че драматичният залог на филма е ясно очертан, всяка сцена има своя собствена динамика, белязана от конфронтацията между бащата и дъщерята, като всеки от тях се опитва да докаже символичното си превъзходство над другия. Вместо да се стремят да се помирят, те са в негласна ситуация на конфликт, като всеки от тях се стреми да се наложи над другия. Сблъсъкът между тях несъмнено касае, както посочва и самият Винфрид, основните житейски ценности, но той бързо се превръща в междуличностен конфликт. И въпреки че изглежда, че Винфрид има надмощие над Инес благодарение на своя ръст и своя хумор, много бързо проличава, че тя е в състояние да му отговори подобаващо и да обърне ситуацията в своя полза: когато той обяснява с ирония в една от началните сцени, че е наел заместник-дъщеря, тя му отговаря, без да загуби самообладание, че това е страотно и ще ѝ спести обаждането по телефона по случай рождения му ден. В друга сцена в Букурещ тя намира с лекота подходящ отговор, когато той ѝ говори за щастието и смисъла на живота: спокойно и иронично го упреква, че използва прекалено силни думи, и умело пренасочва неговия въпрос към самия него.

Връщайки се скоро след това и представяйки се като Тони Ердман, Винфрид въпреки всичко постига надмощие над Инес чрез своите странни постъпки и многократно я поставя в неловка ситуация, било то в сцената в ресторанта, спомената по-горе, или когато той се появява на терасата в службата на Инес и не се поколебава да използва възглавничка, издаваща звук на пърдене.

При все това Инес, въпреки дребния си ръст, се оказва опасен противник: например тя по своя инициатива поканва баща си да прекара вечерта с нея и нейните приятели и демонстративно консумира кокаин пред него, а нейният румънски колега (и любовник) изиграва неприлична сценка с бутилка шампанско, използвайки я като фалос. С цялото си поведение тя цели да наложи пред баща си нова представа за себе си, безпокоителна и твърде далечна от представата за малкото момиче, която баща ѝ без съмнение е съхранил, и на свой ред да го накара да се почувства неудобно в тази среда, която му е напълно чужда. При все това ние забелязваме, че тя не се възползва напълно от тази ситуация, а в крайна сметка предпочита да си тръгне от нощния клуб, без да се опита по какъвто и да е начин да наложи своето надмощие: и в края на филма именно тя е тази, която преодолява дистанцията, която я разделя от баща ѝ.

Но преди тази сцена на помирение борбата за надмощие набира сила, особено по време на посещението в нефтената инсталация, където тя използва баща си, за да окаже натиск върху румънския мениджър, и то до такава степен, че една неспособна шега на Винфрид води до уволнението на един от работниците. Така бащата попада в собствения си капан (дегизировката), а дъщеря му след това му нанася съкрушителен удар в колата, като заявява, че икономическото развитие на страната изисква подобни уволнения въпреки „екологичната“ сантименталност, която той наивно проявява.

Бащата изглежда победен; той посещава румънката, чиято визитна картичка е запазил и пред която се представя за германския посланик. Отново съотношението на силите се променя и дъщеря му пада в комедийния капан, като първо е принудена да боядиса несръчно едно яйце, а после пее с цяло гърло пред членовете на семейството. Но веднага след това, запазвайки достойнство, тя зарязва баща си и си тръгва.

ТЕМПЪТ И КУЛМИНАЦИЯТА НА ФИЛМА

Променящото се съотношение на силите диктува динамиката на всяка отделна сцена, като изхождат от всяка една от тях е трудно да се отгатне: дали бащата или дъщерята ще победи? Хуморът е често използван елемент и същевременно забелязваме, че режисьорката не се колебае да заснема дълги сцени в този филм, чиято продължителност е над два часа и половина: въпреки че повечето зрители остават с впечатлението, че филмът е комедия, отделните сцени протичат почти в реално време, което по-конкретно създава усещането за притеснение и безпокойство. Напрежението в единия или другия герой е осезаемо в много случаи – в ресторанта, в нощния клуб, в нефтената инсталация, в румънското семейство и др. – въпреки че хуморът в определени моменти отприщва смеха. Например първата среща в посолството с изпълнителния директор Хенеберг, който поканва бащата на Инес на чаша вино с дъщеря му, е просмукана от скрити предизвикателства, които въпреки всичко прозират през завоалираните думи: сцената трае достатъчно дълго – въпреки че, както и самият баща, ние не разбираме добре смисъла на казаното, – за да се почувстваме съпричастни към настъпващото тягостно безпокойство, по-конкретно когато отгатваме, че Инес е направила погрешна стъпка (или че тя е попаднала в клопката на изпълнителния директор).

Това напрежение е също много осезаемо в сцената, която представлява връхната точка на филма, а именно купонът с колегите, на който в крайна сметка всички се разсъбличат голи и който предизвиква смях сред публиката. Тази сцена има комичен аспект, но тя определя и основния смисъл на филма. Всъщност в нея липсва конфронтация между бащата и дъщерята и самата Инес, подложена на чисто психологически натиск, решава изведнъж да се съблече и да посрещне гостите си в евино облекло: тази постъпка, разбира се, има метафорично значение, и това разголване е както физическо, така и душевно. Инес загърбва лъжите, с които си е служила в този илюзорен и фалшив свят. Именно този отказ ѝ позволява в крайна сметка да се помири с баща си, който впоследствие се появява във възможно най-абсурдния костюм. Тогава разбираме, че докато Тони Ердман се маскира по очевиден и смехотворен начин, то в света на Инес дегизировките са невидими и драматични и имат токсично въздействие върху нейния живот до момента, в който тя решава да им обърне гръб.

Не е ясно дали именно конфронтацията с баща ѝ предизвиква тази рязка промяна и можем да си представим, че напластяването на лъжите, доловимо през целия филм, изиграва решаваща роля, най-вече когато нейният началник я помолва да организира партито, което би трябвало да изглежда непринудено и чиято цел е да сближи работния екип, но което Инес възприема като върха на лицемерието. Една друга сцена също разкрива особено ясно лъжите и измамите, с които си служат ръководните кадри в тези бизнес среди: след срещата с изпълнителния директор Хенеберг нейният началник Джералд на практика ѝ предлага да спи с Тим, румънския ѝ колега, за да го поласкае и да подпомогне избраната стратегия, и Инес в действителност прави това, но ние бързо разбираме, че въпросният румънец е неин любовник отпреди това, и в хотелската стая, в която те се срещат, той веднага ѝ разкрива, че Джералд всъщност знае за тяхната уж тайна връзка. Всеки играе двойна и тройна игра, но ние усещаме в този момент, че тази лъжлива ситуация уязвява или отвращава Инес: отказвайки да се люби с него под претекст да не загуби своя „хъс“, тя го кара на практика да еякулира върху петифурите, доставени от персонала на хотела. Сцената е смешна, но същевременно тя разкрива изключителното лицемерие и психологическото насилие, които царят в тези делови кръгове, където младата жена бива принудена да предостави сексуални услуги. Това несъмнено е причина в нея за пръв път нещо да се пропука.

РУМЪНИЯ КАТО ФОН НА СЮЖЕТА

Режисьорката поставя на преден план личните отношения между младата жена и баща ѝ, но също така и отношенията между нея и нейните колеги или началници. Въпреки че изглежда, че лъжите, които прикриват очевидните отношения на власт и зависимост, преобладават в тези делови среди, мястото, в което се развива историята, разкрива един много по-широк социален контекст: консултантското дружество, в което работи Инес, всъщност има за задача да реструктурира нефтената промишленост в Румъния, за да я направи по-ефективна, дори и с цената на многобройни съкращения. Но този аспект прозира постепенно, като първоначално филмът насочва вниманието към

привилегировани места – посолство, луксозни хотели, офиси на големи компании, нощен клуб – които младата жена посещава. Когато бащата си тръгва и скоро след това се връща, преобразен като Тони Ердман, и тя се сбoguва с него от балкона си, камерата ни показва дискретно обратната страна на медала и ние виждаме, в края на кадъра, порутени къщи, обградени от тъмна стена, които очевидно са част от бедняшки квартал. Социалната сегрегация е осезаема, въпреки че „истинската“ Румъния се появява само епизодично, например когато Инес е принудена да прибегне до услугите на местни „занаятчии“, за да отвори белезниците, чийто ключ баща ѝ не може да намери.

По време на посещението в нефтеното дружество пропастта между тези два свята се разкрива с цялата си бруталност: тук виждаме последиците от плановете и решенията, които са формулирани в офисите и за които румънските работници на място нямат никаква представа, въпреки че от тях зависи тяхната съдба. Тази пропаст обаче като че ли не тежи на съвестта на младата жена, която по време на пътуването с кола на връщане оправдава тази политика с предполагаемите ползи от икономическото развитие, а в края на филма ние разбираме, че всъщност тя не е напуснала окончателно тези бизнес среди, а просто се е преместила в друго консултантско дружество. Но нашата гледна точка е различна от тази на Инес и описанието на този свят, на лицемерието и жестокостта на човешките отношения, които се проявяват в него, оказва силно въздействие върху нас.

НЯКОЛКО НАСОКИ ЗА РАЗМИСЪЛ

Освен анализираните елементи, представени по-горе, редица други аспекти на филма *Toni Erdmann* също заслужават допълнителен размисъл.

Отношенията между мъжете и жените са също така отношения на надмощие едни над други. От тази гледна точка е интересно да се анализират отношенията на Инес с нейните колеги и началници: какво във филма загатва за отношенията между половете? Жените възприемани ли са по различен начин в сравнение с мъжете? Тези разлики явни ли или са прикрити? Как се упражнява господството между двата пола?

Каква по-точно е икономическата стратегия, представена в *Toni Erdmann*? Каква е ролята на различните герои, било те германци или румънци?

les grignoux

10 ГОДИНИ ЕВРОПЕЙСКО КИНО ЗА ЕВРОПЕЙЦИТЕ

Европейският парламент има удоволствието да Ви представи трите филма, участващи в конкурса за ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ през 2016 г.:

À PEINE J'OUVRE LES YEUX (Като отворя очи), филм на Лейла Бузид
Франция, Тунис, Белгия, Обединени арабски емирства

MA VIE DE COURGETTE (Животът ми като Тиквичка), филм на Клод Барас
Швейцария, Франция

TONI ERDMANN (Тони Ердман), филм на Марен Аде
Германия, Австрия, Румъния

Тези многолики истории, които са рожба на впечатляващата отдаденост и на творческите умения на талантиви млади европейски режисьорки и режисьори, ще бъдат излъчени по време на петото издание на ФИЛМОВИ ДНИ „ЛУКС“.

ФИЛМОВА НАГРАДА „ЛУКС“

Културата играе основна роля в изграждането на нашите общества.

Ето защо Европейският парламент учреди ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ през 2007 г. с цел да засили разпространението на европейски филми в цяла Европа и да насърчи европейски дебати по важни обществени въпроси.

ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ е единствена по рода си инициатива. Докато по-голямата част от европейските копродукции се прожектират единствено в държавата си на произход и рядко се разпространяват в други страни, дори и в ЕС, ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ предоставя рядката възможност три европейски филма да бъдат субтитрирани на 24-те официални езика на Европейския съюз.

Лауреатът на конкурса за ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ ще бъде излъчен чрез гласуване от членовете на Европейския парламент и ще бъде обявен на 23 ноември 2016 г.

ФИЛМОВИ ДНИ „ЛУКС“

ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ също така даде начало на ФИЛМОВИТЕ ДНИ „ЛУКС“. От 2012 г. на насам трите филма, участващи в конкурса за ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“, са представяни пред по-широка европейска публика по време на ФИЛМОВИТЕ ДНИ „ЛУКС“.

С ФИЛМОВИТЕ ДНИ „ЛУКС“ Ви каним да се насладите на едно незабравимо културно преживяване, което преодолява границите. От октомври до декември 2016 г. можете да се присъедините към любителите на киното в цяла Европа, като гледате прожекциите на *À peine j'ouvre les yeux (Като отворя очи)*, *Ma vie de Courgette (Животът ми като Тиквичка)* и *Toni Erdmann (Тони Ердман)* на един от 24-те официални езика на Европейския съюз. Не забравяйте да гласувате за предпочитания от Вас филм на нашия уебсайт luxprize.eu или на нашата страница във Фейсбук!

СПЕЦИАЛНА НАГРАДА НА ПУБЛИКАТА

Специалната награда на публиката е наградата, присъдена от зрителите в рамките на ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“. Не пропускайте да гласувате за *À peine j'ouvre les yeux (Като отворя очи)*, *Ma vie de Courgette (Животът ми като Тиквичка)* и *Toni Erdmann (Тони Ердман)*! Може би ще имате шанса да Ви изберат за зрителя, който ще присъства на Международния филмов фестивал в Карлови Вари през юли 2017 г. – по покана на Европейския парламент – и който ще обяви заглавието на филма, получил Специалната награда на публиката.

ГЛЕДАЙТЕ,
ОБСЪЖДАЙТЕ
И ГЛАСУВАЙТЕ

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

РЕЖИСЬОР: Марен Аде

СЦЕНАРИЙ: Марен Аде

С УЧАСТИЕТО НА: Сандра Хюлер, Петер Симонишек, Михаел Витенборн, Томас Лойбл, Тристан Пютер, Люси Ръсел, Хадевич Минис, Влад Иванов, Виктория Кочиас

ОПЕРАТОР: Патрик Орт

ПРОДУЦЕНТИ: Жанин Яцковски, Йонас Дорнбах, Марен Аде, Мишел Меркт

ПРОДУКЦИЯ: Komplizen Film

КОПРОДУКЦИЯ: Coop99 Filmproduktion, KNM, Missing Link Films, SWR/WDR/Arte

ГОДИНА: 2016 г.

ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ: 162 мин.

ЖАНР: игрален филм

ДЪРЖАВА: Германия, Австрия, Румъния

ОРИГИНАЛНА ЕЗИКОВА ВЕРСИЯ:
немски език, английски език

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ: Art Fest Ltd.

